

*Черней А. В.,
аспірант
Класичного приватного університету,
юрисконсульт
ДП «Івченко-Прогрес»,*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Анотація. Увага до проблеми корупції в сфері державних закупівель обумовлена тим, що корупційні прояви з боку державних службовців на даний час набули широкого розповсюдження.

Ключові слова: корупція, державні закупівлі, замовник, конкурсна документація.

Постановка проблеми. Питання боротьби з корупцією було актуальним ще з давніх часів. Перша згадка про дане явище зустрічається ще в часи правління царя давньовавілонської держави Хаммурапі.

В його законах вперше розкривається зміст даного поняття: «§ 5. Если судья разобрал дело, вынес решение и изготовил документ с печатью, а затем решение свое изменил, то этого судью следует изобличить в изменении решения, которое он постановил, и исковую сумму, имевшуюся в этом деле, он должен уплатить в двенадцатикратном размере» [1].

Проблема корупційних проявів з позиції адміністративної галузі права в радянський час та протягом років незалежності України не була комплексно досліджена.

Необхідність боротьби з корупцією в сфері державних закупівель дуже важливо для держави, але виникають труднощі у зв'язку з комплексністю державних закупівель.

Виклад основного матеріалу. Дослідженню цього питання приділяли увагу такі вчені, як В. Хвалеї, А. Тинель, Д. Хейвуд, Д. Уолтон, Я. Функ, Л. Андреев, О. Беляев, И. Покровський. Вітчизняні та іноземні вчені не в повній мірі дослідили проблеми корупції в сфері державних закупівель, не дивлячись на їх важливість та актуальність.

Головною ціллю даної статті є дослідження проблеми корупційних проявів під час здійснення державних закупівель та визначення способів запобігання та недопущення вчинення корупційних дій державними службовцями.

Процес державних закупівель досить складний та багаторівневий. Предмет державних закупівель може бути досить різноманітним – від канцелярських виробів до складного устаткування та науково-дослідних робіт.

Ще однією особливістю державних закупівель є їх організаційна структура. Проблема полягає в тому, що до процесу підготовки та проведення процедур закупівель допускаються особи, які не мають кваліфікаційної підготовки. Це становище ускладнює й той факт, що посадові особи не досить чітко розуміють положення законодавства.

На перших етапах процедури закупівлі досить важко виявити корупційні правопорушення. Визначений Законом України «Про здійснення державних закупівель» № 2289-VI від 01.06.2010 р. механізм здійснення закупівель досить складний та неефективний [2].

Закон закріплює перелік принципів, які повинні забезпечуватися під здійснення закупівель. Виходячи з цього положення, необхідно забезпечити чітке виконання вимог закону та дотримання принципів прозорості, ефективності та максимальної економії.

Ці принципи покликані зменшити кількість корупційних проявів з боку посадових осіб державних органів та організацій, які виступають в ролі замовника.

Прозорість і доступність інформації щодо проведення закупівель впливає на всю систему державних закупівель, так як забезпечується залучення великої кількості учасників конкурсів і відповідно збільшення конкуренції. Крім цього, принцип прозорості повинен сприяти значному зниженню витрат на проведення моніторингу в сфері державного замовлення.

Поняття корупції в сфері державних закупівель досить не набуло чіткого визначення. З цим погоджується і В. Лунєєв: «Існує багато визначень, але повної зрозумілості та правової точності немає» [3, с. 78-79].

Багато експертів визначають його як «зловживання службовим становищем з метою отримання особистої вигоди» [4].

Корупція причиняє великі збитки економіці держави, підриває авторитет державної влади. Для боротьби з корупцією необхідно наявність чіткої та зрозумілої регулятивної бази [5], а також ефективної системи управління системою державних закупівель.

Діюче законодавство України буде ефективним та дієвим тільки при безумовному дотриманні суб'єктами даних відносин його вимог, це, в свою чергу, створить умови для запобігання вчинення корупційних правопорушень в сфері державних закупівель.

Зазначений закон потребує вдосконалення. Велика кількість змін до нього призводять до створення підґрунтя для вчинення корупційних проявів – збільшення документообігу, покладення обов'язку подавати велику кількість звітів.

Досить часто під час проведення процедур державних закупівель зустрічаються такі правопорушення як:

- а) не надання повної інформації щодо проведення конкурсних торгів;
- б) порушення порядку подання звітів чи недотримання строків їх подання;
- в) запит від учасників документів, які не передбачаються чинним законодавством;
- г) встановлення додаткових вимог до учасників, які обмежують доступ учасників до конкурсу;
- д) порушення вимог законодавства при визначенні переможця.

Вказані правопорушення призводять до створення підґрунтя для корупційних дій з боку замовників, які можуть проявлятися у такий спосіб:

1) під час проведення процедур державних закупівель учасник, який повинен виграти, подає конкурсну документацію в кінці, розкриття його цінової пропозиції відбувається останнім, що надає змогу сфальсифікувати результати торгів;

2) одним із способів незаконного збагачення є тісний взаємозв'язок державних підприємств з приватними. Виграє той учасник, який потрібен, а далі вже збагачуються на цьому представники державної влади. Дуже часто цей спосіб використовуються при зайнятості робітників підприємства-замовника у приватному секторі. Прослідкувати цей взаємозв'язок дуже важко;

3) замовнику надається право на виправлення арифметичних помилок у ціновій пропозиції. Ці дії можуть також призвести до корупційних зловживань;

4) ст. 22 ЗУ «Про здійснення державних закупівель» зазначає, що за запитом учасника замовник повинен надіслати йому конкурсну документацію. Існує можливість надання замовником, за деяку плату, конкурсної документації для ознайомлення учаснику, якому необхідно виграти в цьому конкурсі. Такі дії приводять до прямого збагачення замовників.

Всі ці зловживання обумовлюють певні фінансові втрати державою, за рахунок безпідставного збільшення ціни на товари, послуги чи роботи. Погіршується якість продукції – оскільки на першому місці стоїть особисте збагачення, досить рідко замислюються о якості товару.

Заходи по запобіганню вчиненню корумпованих дій повинні бути взаємопов'язані та проводитися в рамках системної концепції недопущення корупції. Ця концепція розуміється як допомога державним органам в організації пошуку певного напрямку чітко спрямованої стратегії щодо боротьби з корупційними проявами державних службовців.

Необхідно побудувати цілісну структуру державних та муніципальних закупівель, елементами якої будуть виступати планування, необхідність чіткого обґрунтування цінової політики, розміщення замовлень, виконання договору на постачання, аналіз результатів та дії щодо усунення помилок, розбіжностей та прогалин в діючому законодавстві України.

Забезпечити вільний доступ учасників до участі в конкурсних торгах, які мають змогу надати якісні товари, послуги

або виконати роботи за розумною ціною. Для досягнення поставлених цілей необхідно запровадити постійно діючий контроль за процесом розміщення замовлень, проводити моніторинг своєчасного прийняття управлінських рішень.

Виходячи з цього, внесення змін до законодавства повинно відбуватися тільки якщо нові положення створюють умови для недопущення корупційним зловживанням у сфері державних закупівель.

Корупція в сфері державних закупівель постає засобом незаконного збагачення певних посадових осіб, створює умови для перерозподілу власності та капіталу.

Висновки. Таким чином, ефективність протидії корупції пов'язана з таким принципом, як прозорість. Дотримання цього принципу повинно бути обдуманим, беручи до уваги специфіку предмету державних закупівель.

Література:

1. Хрестоматия по истории Древнего Востока. // Т. 1. Перевод В.А. Якобсона в частичной обработке А.А. Немировского. М., 1980.
2. Законом України «Про здійснення державних закупівель» № 2289-VI від 01.06.2010р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2289-17>
3. Лунеев В. Коррупция, учётная и фактическая / В. Лунеев // Государство и право. – 1996. – № 8. – С. 78-79.
4. Curbing corruption in public procurement, Handbook/ Transparency International, 2006р. 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.transparency.org/content/download/12496/120034
5. Цит. по: «Многоликая коррупция: Выявление уязвимых мест на уровне секторов экономики и государственного управления» / Под ред. Э. Кампоса и С. Прадхана; Пер. с англ. М.: Альпина Паблишерз, 2010. с. 414.

Черней А. В. Актуальные проблемы противодействия коррупции в сфере государственных закупок

Аннотация. Внимание к проблеме коррупции в сфере государственных закупок обусловлено тем, что коррупционные проявления со стороны государственных служащих в данное время приобрели широкое распространение.

Ключевые слова: коррупция, государственные закупки, заказчик, конкурсная документация.

Cherneie A. Actual problems of counteraction of corruption in public procurement

Summary. Attention to the problem of corruption in public procurement due to the fact that corruption on the part of civil servants is currently widely spread.

Key words: corruption, public procurement, customer, tender documentation.